

Kdo je "čefur"¹? Who is a "chefur"?

Samo Lesar

Povzetek

Samo Lesar,
dipl. soc. ped.,
Dijaški dom
Bežigrad,
Kardeljeva
ploščad 28, 1000
Ljubljana.

V neformalnih pogovorih, predvsem med mladino, se pogosto sliši beseda "čefur". To je domnevno oznaka za nekatere od priseljencev v Slovenijo. Naloga raziskuje miselni, vrednostni in čustveni pomen te oznake, in sicer takrat, ko jo uporabi oseba za označevanje samega sebe in ko jo uporabijo drugi. Vir empiričnih podatkov so opazovanja in intervjuji na terenu ter anketiranje več nereprezentativnih vzorcev mladine. Zaključki naloge pojasnjujejo oblikovane identitete "čefurja" ter pojav "čefurskih" band.

Ključne besede: mladina, druga generacija imigrantov, identiteta, Slovenija, mladinske bande

Abstract

In informal conversation, especially amongst young people, the word "chefur" is often heard. Apparently this word is used to refer to some of the immigrants who have arrived in Slovenia. This research examines the conative and denotative aspects of this term, when used by others and when used by an individual to denote himself. Empirical data derives from observation and field interviews as well as

¹ Prispavek povzema vsebino istoimenskega diplomskega dela, ki ga je avtor izdelal pod mentorstvom prof. Bojana Dekleve.

from questionnaires handed out to a number of non-representative samples of young people. The conclusions of the research explain the forming of the "čefur" identity and the development of the "čefur" gangs.

Key words: *youth, second generation immigrants, identity, Slovenia, juvenile gangs*

1. Namesto uvoda

Ti si "čefur". Bereš kot "čefur". In sedaj tudi misliš kot "čefur". Ti si "čefur".

Kako se počutite drage bralke in dragi bralci? Kaj si mislite o sebi? Je sploh etično pisati o "čefurjih". Ali je to nekaj popolnoma normalnega? Ali jih stigmatiziram s tem, ko jih označim? Ali jih užalim? Sem vas užalil?

Ali morda veste, kdo so "čefurji"? Ali kdaj, ko se pogledate v ogledalo, spominjate na "čefurja"? Ali so "čefurji" narodnostno opredeljeni? Ali smrdijo, so visoki ali suhi, gluhi ali slepi, so pijanci ali narkomani, jamarji ali glasbeniki, so umetniki ali jadralci jadralnih padal?

Predvidevam, da si vsak tretji med vami, ki to bere misli, da so "čefurji" Bosanci. In kako veš, da so "čefurji" Bosanci? Mar sami sebe tako imenujejo? Ali jih tako imenujejo tvoji prijatelji? Morda ti?

Ali pa sploh še nisi slišal za "čefurje"? Če še nisi, je ta članek priložnost, da izveš kaj več o njih. Če pa si že, je ta članek prav gotovo izziv, ki lahko potrdi ali ovrže tvoja prepričanja o "čefurjih".

2. Namen in metoda raziskave

Sam mislim, da je "čefur" izraz, ki ga je v sedanjem času pogosto slišati med mladimi. Uporabljajo ga v povezavi z različnimi socialnimi kategorijami. Izraz povezujem s pojavom tako imenovanih "čefurskih band", ki naj bi jih sestavljali "čefurji", o katerih se med mladimi, vsaj po informacijah, ki jih imam, veliko govori predvsem v zadnjih nekaj letih. Da bi preveril govorice o pojavu "čefur", sem se lotil zbiranja informacij na dva načina:

- Da bi izvedel, ali "čefurske bande", ki jih sestavljajo "čefurji", sploh obstajajo, kako delujejo, ali so organizirane ali ne, kakšni so posamezniki, ki jih sestavljajo itd., sem se napotil v t.i. "čefursko sceno", (opazovanje na terenu), kjer sem dobil informacije od "čefurjev" samih.
- Kaj pomeni izraza "čefur", koga označuje, ali pomeni nekaj slabega

ali dobrega, s katerimi družbenimi skupinami se povezuje, pa sem preveril s pilotskim anketnim vprašalnikom, ki sem ga razdelil med osnovnošolce, srednješolce in študente.

Z metodo opazovanja na terenu na eni strani ter s pilotskim anketnim vprašalnikom na drugi sem poizkušal ugotoviti značilnosti oznake "čefur" ter z njo povezanih pojavov. Večji del podatkov zajema predvsem obdobje med decembrom 1997 in marcem 1998, medtem ko je nekaj podatkov povezanih tudi z mojimi neposrednimi izkušnjami.

Preden se lotim opisovanja t.i. "čefurske scene", bom orisal nekaj vzrokov, ki so, po mojem mnenju, pripomogli k nastanku "čefurskih band" in "čefurjev";

3. Ozadje problema

3.1. Migracije v Slovenijo. Druga generacija migrantov in oznaka "čefur".

Priseljevanje v Slovenijo je novejši pojav, ki je nastal konec petdesetih let. V Slovenijo so se začeli priseljevati predvsem po letu 1974, ko se je zapiralo tržišče delovne sile v Evropi (Mežnarič, str. 59). Med priseljenci iz drugih jugoslovanskih republik prevladujejo tisti s končano osnovno šolo ali še nižjo izobrazbo, okrog 40 % priseljencev je imelo srednjo ali poklicno izobrazbo in le nekaj več kot 6 % visoko ali višjo izobrazbo (Jakoš, 1995: 18-21, po Trnovšek, str.15). Leta 1991 je bilo v Sloveniji okoli 227.000 prebivalcev iz nekdanjih jugoslovanskih republik. Vojna na tleh Jugoslavije pa je prignala v Slovenijo povsem novo vrsto migrantov. To so bili begunci. Nekatere raziskave kažejo, da je štiri petine vseh beguncev v Sloveniji živelo zunaj begunskih centrov, pri sorodnikih in prijateljih.

Migranti se v državi, v katero se priselijo, največkrat srečajo z različnimi težavami. Doživljajo kulturni šok, etnonacionalizme (pri avtohtonem prebivalstvu, še posebej pri nezaposlenih, se ustvarja prepričanje, da tujci zasedajo njihova delovna mesta in prevzemajo njihove socialne ugodnosti), nanje delujejo procesi nasprotovanja (predsodki, stereotipi), številni konflikti itd. V Sloveniji smo veliko časa večino migrantov iz nekdanje Jugoslavije označevali kot "južnjake".

Migranti so z višjim deležem kot avtohtono prebivalstvo vključeni v rutinska fizična opravila ("fizički radnici"). Stanovanjski standard migrantov je nižji od standarda avtohtonega prebivalstva, saj jih velika večina živi v družbenih stanovanjih oziroma spalnih naseljih (Trnovšek, str. 25). V teh mestnih četrtih vladajo slabše stanovanjske razmere, neugodna socialna struktura in visoka stopnja kriminala. Tu prebiva le malo avtohto-

nega prebivalstva. Tako lahko migrantsko prebivalstvo mnogo lažje vztraja pri starih navadah, običajih, pri svoji kulturi; "asimilacija se jim ne zdi več tako nujna, tam kjer živijo, so vsi "njihovi" (Trnovšek, str. 24).

Med pripadnike druge generacije migrantov štejemo otroke staršev, ki so se priselili iz svoje matične države. Druga generacija migrantov se pogosto težko znajde, ne more prikriti svojega izvora (nižji socialni in kulturni položaj, slabše znanje jezika, slabši učni uspeh v šoli) in je tako nenehno izpostavljena različnim oblikam prikrite in odkrite diskriminacije. Večinski odgovor na tako stanje je poizkus intenzivnejšega prikrivanja stigme in spodbujanje identifikacije z imigrantsko družbo. Manjšina, predvsem tisti del, ki sodi v najbolj socialno ogrožene in kulturno oškodovane dele imigrantske populacije, pa gre v nasprotno smer, v družjenje zgolj v okviru svojih etničnih subkultur, kar pomeni, da išče podporo pri sebi enakih, "med katerimi se pogosto oblikujejo skupine, ki se večinoma zbirajo na istih mestih, v istih lokalih, ki si jih sčasoma povsem prisvojijo. To lahko vodi v oblikovanje kriminalnih združb" (Trnovšek, str. 103)

Raziskave druge generacije migrantov ugotavljajo:

- V učnih uspehih opazno zaostajajo za vrstniki domačini, kar pomeni, da le maloštevilni nadaljujejo šolanje na srednjih in višjih stopnjah.
- Kažejo znake nekakšne dvojne nacionalne pripadnosti, kar lahko vidimo na preprostem primeru navijaštva: Nekaj let nazaj sem opazil, da ob zmagi košarkaškega kluba Smelt Olimpija t.i. "čefurji" veselo govorijo, da so zmagali "naši". Ko pa je nogometna reprezentanca Bosne zmagala v tekmi proti Sloveniji, pa so "čefurji" prav tako govorili: "Naši su pobjedili".
- Druga generacija migrantov je razpeta med dve kulturi, še toliko bolj, kadar so njihovi starši manj prilagojeni načinu življenja domačinov. Prva kultura jim služi za vez med starši, medtem ko je druga vez za družjenje zunaj družine.
- Druga in tretja generacija imigrantov se bolj kot prva zavedata deprivacije in socialno-ekonomske neenakosti. Dejstvo je, da je prva generacija migrirala z določenimi cilji in se je bila za uresničitev tega pripravljena žrtvovati, status migranta pa je pomenil le začasno stanje. Za drugo generacijo migrantov pa velja, da ni migrirala z določenimi cilji niti nima ciljev, ki bi jih želela uresničiti (Trnovšek, str.38).

Statistika, novejša literatura in raziskave v zvezi s kriminaliteto tujcev in druge generacije migrantov v Sloveniji dajejo naslednje podatke:

- Primerjava deležev tujcev, dvojnih državljanov in državljanov Slovenije po številu osumljenih kaže, da so bili tujci in dvojni državljani pogostejše kot državljani Slovenije osumljenih kaznivih dejanj, storjenih v skupini (Trnovšek, str. 101).
- Mlajši migranti (druga generacija migrantov) pogostejše kot starejši migranti izvršujejo kazniva dejanja (KD) v skupinah.
- V zadnjih letih je pri izvrševanju KD, katerih so bili osumljeni mlajši imigranti, mogoče zaslediti tudi pogostejšo uporabo nevarnih predmetov (noži, palice, boksarji) (Trnovšek, str. 104)
- "V letih od 1991 do 1995 je med dvojnimi državljani najbolj poraslo število mladoletnih kršiteljev (za več kot štirikrat) in kršiteljev, starih od 18-21 let (za trikrat)" (Trnovšek, str.113-114).

3.2. Mladost je most

Mladost je specifično obdobje odraščanja. Če otroštvo pripada področju naravnega in odraslost področju družbenega in kulture, "potem mladost pomeni predvsem sam prehod iz narave v kulturo" (Ule, str. 15). Mladost zajema mnogo prehodov. Najverjetneje je tudi zaradi vseh teh prehodov mladost obdobje, v katerem se starši mladostnikov najredkeje sprašujejo o vzgoji svojih otrok, saj mladostniki takrat največkrat "znorijo".

V adolescenci je nasilje dokaj pogost pojav. Mladostnik išče svojo podobo, oblikuje nove, zahtevnejše vzorce socialnega vedenja. Temu se pridružijo hormonski in drugi fiziološki premiki, ki vnašajo v vedenje večjo nepredvidljivost in težjo obvladljivost. Prehodna disharmonija, ki se kaže v grobosti in razdiralnosti med mladostnikom in okolico, je skorajda nujna, vendar pa postopoma izginja. Nasilje je pogosto le dokaz nezmožnosti za bolj konstruktivno reševanje problemov.

V času, ko je posameznik v obdobju mladosti, najverjetneje hodi v šolo, ki je v tem času pomemben dejavnik. Poleg šole pa so pomembni dejavniki tudi tisti, ki mlade zbližujejo. To so različne pristočasne dejavnosti, ki segajo od športnih do kulturno-umetniških področij. Jasno. Tu je še svet zabave, svet potrošnje. Oblikujejo se različne vrstniške kulture mladih.

Dejstvo, da se mladostniki družijo, pa največkrat zahteva posebne polformalne prostore, kjer se srečujejo. Zametek novega stila, nove mladostniške scene se ponavadi pojavi takrat, ko se okrog neke osebe (zvezde v okolju) zbere skupina njenih posnemovalcev, ki začnejo posnemati njen stil oblačenja in obnašanja. Pomembno je, da ne gre le za zunanje

posnemanje, temveč za rojevanje nekega življenjskega stila, ki prežema vse "oboževalce". Mogoče je, da se neka mladostniška scena čez določen čas prek medijev prenese v širši prostor, kar pomeni, da postane znana, privlačna, ter da jo lahko sprejme velik del mladostniške populacije.

To, da se mladi pogosto družijo, pomeni, da najverjetneje tvorijo različne vrstniške skupine. Mladostnika pesti v času odraščanja cela vrsta nerazrešenih razvojnih nalog, negotovost v zvezi s samim seboj in s svojim osamosvajanjem. Teži k izgradnji samostojnosti, zato se mora postopoma ločiti od družine. To pa je težko. Pri tem potrebuje "odskočno desko", ki mu jo dajejo vrstniki. Samopodoba začne graditi na podobi, ki jo imajo o njem njegovi vrstniki. Največkrat sprejme zunanji videz skupine, ki ji pripada, način socialnega vedenja, žargon itd.

Mladi se največkrat združujejo v skupine, ki so neformalne. To so skupine odprtega tipa. Člani se velikokrat povezujejo tudi z drugimi skupinami, pogovarjajo se, kaj početi, kako "ubiti" čas. Najbolj vidno razliko med mladostniškimi skupinami lahko vidimo v tem, da nekatere vzbujajo mnogo več pozornosti kot druge. Pozornost javnosti privlačijo predvsem tiste skupine, ki izstopajo po načinu oblačenja ali po načinu obnašanja. Med izstopajočimi vrstniškimi skupinami lahko ločimo take, pri katerih opazimo več kaznivih dejanj in tiste, pri katerih teh pojavov ne opazimo.

Zakaj nekatere skupine mladostnikov bolj kot druge nagibajo k povzročanju različnih kaznivih dejanj? Najverjetneje zato, ker se različne skupine različno odzivajo na delinkventna dejanja. Angleškimi raziskovalcem so osebe, označene kot nizko delinkventne, torej mladostniki, pri katerih je bila verjetnost, da bodo storili kazniva dejanja zelo majhna, odgovarjale na vprašanje: "Kaj bi naredili prijatelji, če bi se pretepal?", večinoma tako, da bi jih ustavili. Na vprašanje: "Kaj bi naredili prijatelji, če bi kaj ukradel?", pa so odgovorili, da jih ne bi več sprejemali, upoštevali. Ne bi bili več naši prijatelji (Elmer, Reicher, str. 185).

Osebe, ki so bile označene kot visoko delinkventne, pa so na vprašanje: "Kaj bi naredili s teboj, če ne bi hotel sodelovati v pretepu in ne bi hotel ukrasti določene stvari?", odgovorile, da bi jih prijatelji klicali mevža, s tem pa bi tudi zgubili položaj v bandi (Elmer, Reicher, str.185). Ti intervjuji kažejo na to, da imajo skupine svoje lastne norme. Iz tega sledita dva zaključka:

- a) Mladostnik lahko izbira vsaj med dvema skupinama, v katerih so norme različne
- b) Ko mladostnik spreminja stopnjo lastne delinkvence, mora spremeniti tudi skupino (Elmer, Reicher, str.185).

3.3. Nasilje je družba

Je nasilja res več? Ali mladi dandanes nimajo več drugačnih možnosti za izživiljanje potreb in želja na manj nasilen način?

Na taka in podobna vprašanja obstaja veliko različnih odgovorov. P. Marsh ugotavlja, da ljudje radi verjamejo, da je čas, v katerem živijo, bolj nasilen in destruktiven kot v preteklih letih (Marsh, str. 127). S tem ko verjamejo, da živijo v zelo nasilnem in destruktivnem obdobju družbe, dajejo in poudarjajo svojo lastno vrednost oziroma sposobnost za preživetje. Dekleva povezuje nasilje s celotno družbo, kar pomeni, da nasilja ne moremo razlagati kot zla, ki je kar od nekod prišlo in je v vseh svojih vidikih le slabo. Nasilje (celo, če je videti nesmiselno) praviloma predstavlja način prilagajanja ljudi pogojem življenja (Dekleva, 1995, str. 25). V tem mu pritrjuje tudi Pavlovič, ki piše: "Človeški rod je nasilen pojav, nič drugačna ni njegova zgodovina" (Pavlovič, str. 5).

Nasilje se sproža prek samopredstav, ki so podobe posameznika o samem sebi in na podlagi katerih potem usmerja svoje vedenje (Heitmeyer, str. 179). Razlikujemo različne samopredstave, Heitmeyer pa pričakuje, da se bo v prihodnjih letih okrepilo samouveljavljanje. Ta koncept je sestavljen iz vedno agresivnejšega prizadevanja po prevladi, usihajočega socialnega razmišljanja in zmanjšanja zanimanja za drugega, kakor tudi "želje po sproščeni in potiskanje problema v stran" (Heitmeyer, str. 179).

Po avtorjevem mnenju je nasilje zasidrano globoko v socialnem življenju skupnosti. Srečamo ga povsod in v različnih oblikah. Mediji prikazujejo čedalje več nasilja, gledanost nasilnih oddaj raste, mediji nam hočejo pokazati, da na svetu ni prostorov, kjer nasilja ni. Družba in ljudje težimo k čim večji ekonomski učinkovitosti in uspešnosti, boj za boljši delovni položaj, boljšo plačo, boljši uspeh v šoli, parkirno mesto, je vse trši. Vedno več je brezbriznosti, nezanimanja za druge. Hej, kje je pomoč v stiski? Od daleč vidiš pretep na ulici. Boš pomagal nesrečniku ali boš odšel po drugi poti? Odgovor po Pavloviču se glasi: "V kulturi narcizma se zdi ljudem krivično, da bi si morali kvariti lastno dobro počutje zaradi tegob nekoga, ki ga niti ne poznajo. Še s tistimi, ki jih poznamo, imamo preveč skrbi (Pavlovič, str. 6).

Mnogo otrok in mladostnikov se vede nasilno. S tem na nek način kažejo kulturno stanje naše družbe (Zorc, str. 172). Amerikanizacijo in z njo povezane ameriške kulture, ki počasi in vztrajno prodira na evropske planjave, lepo označi in stigmatizira naslednja misel: "Imeti vse, imeti vse naenkrat". Ta misel v sebi združuje zaslužkarstvo, povzpetništvo, varnost, verjetno pa ni odporna proti nasilju. Ker je "zaslužkarstvo" in z njim po-

vezan zaslužek v veliki meri odvisen od izobrazbe, torej šolskega uspeha, se mladi, ki v tem primeru niso uspešni, najverjetneje počutijo inferiorno, nemočno. Ta primanjkljaj poizkušajo nadomestiti na neformalnem področju različnih vrstniških skupin (Zorc, str.172). Samo tako lahko vsaj še nekaj časa ostanejo v tekmi, ki se imenuje pot do uspeha in zaposlitve.

Po opisu vzrokov, za katere menim, da so bili najbolj pomembni za nastanek oznake "čefur", pa se bom v nadaljevanju posvetil predstavitvi podatkov, ki sem jih dobil pri opazovanju na terenu. To so torej podatki, ki sem jih dobil neposredno od tistih, ki sami sebe imenujejo "čefurji".

4. Rezultati

4.1. Opazovanja na terenu

Pri opazovanju na terenu sem se pogovarjal z različnimi mladostniki, ki naj bi tvorili t.i. "čefurske bande". Sami sebe so označevali kot "čefurje" (*Jaz sem čefur*).

Sogovornike sem iskal v tistih delih Ljubljane, v katerih naj bi bile, po informacijah sodeč, največje in najbolj znane "čefurske bande". Pomembno vlogo pri odločitvah, kam bom šel in s kom se bom pogovarjal, je imel tudi moj občutek varnosti. Obstajala je namreč verjetnost, da raziskovanje band, za katere sem predvideval, da se ukvarjajo tudi s kriminalnimi dejavnostmi, ne bo všeč nekaterim vodilnim v bandah, zato sem svoje raziskovanje omejil predvsem na tiste posameznike, tista prizorišča pogovorov, kjer sem se počutil dovolj varnega. To seveda pomeni, da scene nisem zajel v celoti. Predstavil bom le njen določen izsek, kar hkrati pomeni, da bom zajel predvsem tisti del t.i. "čefurske scene", ki je bila z mojega stališča varnejša za opisovanje.

Pri metodi opazovanja na terenu (ko sem se družil z člani "čefurskih band") sem uporabljal metodo priložnostnega vzorca. To pomeni, da sem se pogovarjal s tistimi mladostniki, s katerimi sem se lahko oziroma s tistimi, ki so bili pripravljeni na pogovor z menoj.

Pogovarjal sem se z mladostniki, ki živijo za Bežigradom, na Rakovi Jelši in v Fužinah. Informacije, ki so mi jih mladostniki dali, sem najkasneje dan zatem že zapisal v pisno obliko. V nadaljevanju bom predstavil (v obliki citatov - označenih z ležečo pisavo) le nekaj najzanimivejših informacij, ki so mi jih dali moji sogovorniki - "čefurji" (Lesar, 1998).

4.1.1. Bežigrajska banda

O bežigrajski bandi sem se pogovarjal z obrobni člani bande. Po dveh mesecih pregovarjanja in čakanja, se mi ni uspelo povezati z glav-

nimi člani bande. V naslednjih vrsticah bom predstavil nekaj citatov obrob-
nih članov bežigrajske bande:

O BANDI:

*Niša banda šteje 17 do 20 fantov. Fantje so stari od 17 do 20 let. Zbira-
mo se v dveh kafičih, v katerih vrtijo narodnjake. Tam se zabavamo, igra-
mo pikado, pijemo,... Velikokrat se odpravimo zabavat tudi v okoliška me-
sta, če je kakšen narodnjaški žur. Včasih pa ga "žuramo" tudi po centru
Ljubljane ali pa gremo kam težit. Če gremo kam težit, se bandi priključi še
več ljudi. Takrat šteje banda 40 članov. Z njimi se družim zato, ker mi to
daje potrebno varnost. Če greš po cesti in srečaš "čefurje, ki jih ne poznaš,
jih lahko dobiš tudi sam. Če pa rečeš, fantje, ne bomo se topli, sem v tej in
tej bandi, poznam tega in tega, pa rečejo OK, damo si roke in gremo vsak v
svojo smer. Če gremo kam težit, je to vedno ful zanimivo. Težimo ponavadi
zaradi punc, če je seveda kdo osvajal punco kakšnega našega prijatelja.
Ta jih potem dobi, ker je stegnil roko ali samo jezik za punco, za katero ne
bi smel. Komu zatežimo tudi, če se je spravil na kakšnega našega prijate-
lja, ne glede na to, kaj je naš prijatelj naredil. Tudi če je izzival in težil
ostalim brez razloga, stopimo skupaj in ga branimo. Vedno se lahko zane-
sem na prijatelje.*

*Če pa pride do pretepa, uporabimo predvsem bassetbal palice, bokserje,
kovinske palice in znanje borilnih veščin. Če se bande med seboj stepemo,
se ne tepemo zato, ker bi se sovražili, temveč predvsem za nek določen pre-
stiž, določeno moč, ki jo hočemo imeti v Ljubljani. Če napišemo ime naše
bande v predel, kjer se zbira kaka druga banda, avtomatično izzovemo
prepír z njimi. Potem nas bo ta banda najverjetneje poiskala in se bomo
stepli. Če tega ne naredi, smo mi avtomatično močnejši. Fighti ponavadi
niso preveč dolgi, gre predvsem za prikaz moči. Na koncu se stepejo samo
najbolj nastrojeni, medtem ko jih ostali spodbujamo. Tu gre predvsem za
prestiž. Drugače se pa dobro razumemo.*

*Z bando gremo velikokrat tudi na "rave party" v Novo Gorico ali v
Koper. Tam pride zelo hitro do frk. Sicer smo kolegi s čefurji iz Kopra in
Gorice, ampak kadar so v igri ženske, se za njih tudi tepemo. Radi jim
odpeljemo kakšne ženske, naj se ve, kdo je šef. S Slovenci ponavadi nikjer
nimamo težav. Če tip v disku osvaja žensko, ki ti je všeč, samo prideš k
njemu in mu zatežiš in če je tip Slovenec, bo hitro odšel in ti prepustil plen.
Sploh ne maram, če Janezi osvajajo naše pičke, če ga vidim, jih dobi po
pički. Z našimi se stepemo takrat, ko npr. Ljubljančan (čefur iz Ljubljane)
osvaja punco iz Kopra. Lahko, da pride do pretepa, lahko pa, da ne. Odvi-*

sno kaj menijo domačini; ali jih je zadosti ali ne. Je pa res, da velikokrat vmes posežejo redarji, ki so, če pride do takih težav, vedno na strani domačinov. Prevoz do Kopra ali Nove Gorice dobimo vedno. Lahko nas peljejo prijatelji ali pa se znajdemo sami.

Bistvo, da imaš bando je, da se zabavaš s svojimi prijatelji. Narodnjakov ne poslušaj nihče, vendar pa so za tako zvrst glasbe v Ljubljani prav posebni lokali. Tam se zbiramo sami naši. Velikokrat se ga tam tudi napijemo, vendar se ga zadnje čase raje zadevamo s travo. Nismo nacionalno obarvani, o politiki se ne pogovarjamo. Bolj nas zanima zabava, punce in pa biznis.

Mislim, da je v Ljubljani v vsakem zaselku, (npr. BS3, Glinščkova ploščad, Štepanjsko naselje, Fužine, Tomačevo, Vič,...) vsaj ena čefurska banda. Zakaj se samo čefurji imenujejo banda, Slovenci pa ne? En čefur je en čefur. Dva sta že mafija. Taki smo.

Poleg radijev, ki jih krađejo iz avtomobilov in katere potem prek posrednikov v Fužinah prodajajo, pomeni močan in donosen vir zaslužka tudi preprodavanje marihuane in extasya. Največ prepovedanih poživil oziroma mamil prodajo v diskotekah v Ljubljani ali v Kopru in Novi Gorici. Tudi zaradi tega prihaja do pogostih obiskov bande proti primorski strani Slovenije. Tudi zaradi preprodavanja mamil pride kdaj do pretepa v kateri izmed diskotek. Vendar je to biznis, s katerim se ukvarjajo le tisti glavni v bandi. Ostali se predvsem zadevajo in varujejo šefe, če slučajno pride do pretepa.

O ŠPORTIH, S KATERIMI SE UKVARJAJO:

Poleg tega, da se dobivamo v kafičih, se večinoma ukvarjamo z borilnimi športi, kot so karate, tekvando, ful kontakt.

O ŽELJAH IN UŽITKIH:

Radi se tepemo. To je kul, dobro je biti močan in dobro je znati kakšno borilno veščino, saj nikoli ne veš, kje in kdaj te čaka naslednji fight.

Hočemo biti najmočnejša banda v Ljubljani. Zaenkrat je najmočnejša banda v Fužinah. To, da si v najmočnejši bandi, ti prinese ugodnost, saj te potem vsi poznajo.

O BOJAZNIH:

Tipi, ki se jih sam najbolj bojim, so ponavadi tisti, ki niso trenirali nobene borilne veščine, vendar pa vsi vemo, da so malce nori in da se ne bojijo nikogar.

O MAFIJI:

Zadnjič sem stal v nekem kafiču, zraven mene je stala zelo lepa punca, nakar pride natakara in jo začne ogovarjati. Punca se mu je smejala, tip jo je prijel za roko in hotel zaplesati, ko naenkrat pride v lokal majhen, čokat možki. Bil je eden bolj znanih čefurjev podzemlja. Vidi natakarja, kako pleše z njegovo žensko, stopi k njemu in mu primaže zaušnico. Natakara ga verjetno ni poznal, rekel mu je, naj se pomiri, ker ni vedel, da je njegova punca, nakar je tip totalno znorel, prijel natakarjevo desno roko in jo pred vsemi gosti v lokalu zlomil. Ko so ga gostje hoteli ustaviti, se je hotel stepsti z vsemi in vzdušje v lokalu je postalo popolnoma neprijetno, ljudje so hitro odšli, niti eden ga ni poizkušal zaustaviti. Kasneje se je govorilo, da je natakarju zlomil še drugo roko. Natakara pa je imel kasneje frko še z lastnikom lokala.00

Razlika med Šiptarji in čefurji naj bi bila v tem, da so Šiptarji velika organizirana mafija, ki je zelo močna in razpredena ter da zajema vse Šiptarje, ki živijo v Sloveniji. Čefurji pa naj bi bili slabo organizirani, stalno v medsebojnih sporih (npr. Črnogorci in Srbi ter Muslimani), kar slabi njihovo moč. Vsaka mafija, od Srbske do Črnogorske, je že močna sama po sebi, vendar pa je vprašanje, zakaj se ne povežejo med sabo in uničijo Šiptarje, ki trgujejo s pokvarjenim heroinom,....

Poznam veliko takih, ki so cele dneve presedeli v kafičih, se pogovarjali, ponoči so hodili naokoli, sedaj pa imajo svoj lasten kafič, dober avto.

O "ČEFURJIH":

"Čefur" je beseda, katere koren izhaja iz besede "čifut", kar v muslimanskem jeziku pomeni drek. To besedo so si izmislili Slovenci, namen tega pa naj bi bilo še večje ponižanje Neslovencev, ki prihajajo iz republik bivše Jugoslavije. To velja za vse narode bivše Jugoslavije, razen za Albance, katerim že od nekdaj rečemo Šiptarji, ker jim ta beseda najbolj pristoji.

"Čefurja" takoj prepoznaš po njegovi temnejši polti, po njegovih črnih laseh, temnih očeh, če so pravi fighterji, te gledajo v oči, in če ga pogledaš nazaj, ti zateži. Hodijo bolj na široko, noge poizkušajo imeti na "O", rame so čim bolj razširjene, hodijo malce majavo ter vsakih sto metrov vsaj malce nakažejo katerega izmed borilnih udarcev. Ponavadi imajo pričeske v obliki "gobic", namazani so z briljantino, tako da se jim lasje svetijo, oblečeni so v mikice košarkašev Los Angeles Lakersov ali Chicago Bullsov, čez majice nosijo oblečene razne bumper jakne, kot so jih včasih nosili skienheadi. Oblečeni so v široke diesel ali Big star kavbojke, nosijo bele nogavice in so obuti v Nike ali Adidas športne copate. Namesto v kavbojkah so lahko tudi v trenirkah znamke Kappa ali Adidas. Po ulici hodijo samozavestno,

kot da je ves svet njihov. Skoraj nikoli niso sami, največkrat so v skupini od 4 do 8 in niso starejši od 15 let. Taki mladci ponavadi težijo v centru mesta, tako da vsi vidijo, kako so močni, da se ničesar ne bojijo,... Starejši čefurji, od 16 do 19 let, hodijo po mestu sami ali v paru, njihova oblačila pa so ponavadi iz usnja in kavbojk, ki so bolj odrasla, manj pubertetniška. Skupaj se dobivajo predvsem v različnih barih. Oni se že bolj obnašajo kot mafija.

Če gre po ulici samo en čefur, ponavadi ne zateži. Če pa gresta po ulici dva čefurja se počutita kot mafija.

O RAZLIKAH MED SLOVENCMI IN "ČEFURJI":

Glavna razlika med Slovencem in čefurjem je v tem, da so Slovenci boječji. Če Slovenec vidi 10 čefurjev na ulici, bo takoj zbežal, če pa čefur vidi 10 Slovencev, se bo stepel z njimi, seveda če ga bodo izzvali ali napadli. Čefur se ponavadi ne boji, tudi če jih bo dobil ve, da bodo tistega, ki mu je prizadejal bolečino, kasneje skupaj s kolegi pretepli še enkrat močneje.

Čefurski mladenič se od slovenskega loči že na prvi pogled. Prva stvar je že na obrazu. Takoj vidiš, kdaj imaš opraviti s fighterjem, kdaj z norcem in kdaj s popolnoma nenevarnim čefurjem. Vsi čefurji niso pretepači, vendar pa je zelo malo takih, ki to niso.

O MEDIJIH:

Velikokrat tudi gledamo različne filme o bandah črncev v Ameriki. Mišlim, da si želi veliko čefurjev sodelovati v podobnih bandah.

O VODJI BANDE:

Banda ima šefa. To je tip, ki je malce nor, predvsem pa zelo pogumen. Rešil te bo iz vsakega fighta, iz vsake frke. Tip si ful upa, ima avto, punce, dela dober biznis. Biznis pomeni predvsem preprodajo ukradenih avtoradijev, katerih pa ne ukrademo prav dosti. Deset na mesec. Toliko, da imamo za žur.

O ŠOLI:

Člani bande hodimo v šolo, čeprav se nam ne da učiti. Zakaj bi se učil in naredil šolo ter potem delal za majhno plačo, šef bi me jebal v glavo. Raje ta čas, ko sem še mlad, malce požuram, spoznam veliko ljudi.

O STARŠIH:

Člani bande, kot jih poznam, imajo precej revne starše. V bistvu nihče izmed nas ne upošteva staršev, saj ničesar nimajo. Živimo v majhnih, smrd-

ljivih stanovanjih, medtem ko imajo Slovenci lepe velike hiše. Mojih staršev nihče ne upošteva, zakaj bi jih potem jaz.

Velikokrat sem videl mamo, kako je prišla iz službe domov in jokala, češ da jo šef zafrkava. Oče je na to velikokrat rekel, kakšna svinja je ta šef. Normalno je, da se sedaj družimo v bande in pretepamo Slovence.

Sam sem imel srečo, da me je vzgajal dedek, ker če bi me vzgajali starši, bi bil verjetno tak kot oni. Starši so predvsem delali, niso imeli časa zame, medtem ko se je dedek veliko ukvarjal z menoj.

O PAMETNIH ČEFURJIH:

Pametni čefurji se prilagodimo. Z bežigrasjo bando se družim predvsem zaradi varnosti. Dobro je imeti vplivne prijatelje, nikoli ne veš, kdaj se ti bo zgodilo kaj slabega in kdaj boš rabil pomoč.

O NEUMNIH "ČEFURJIH"

Veliko članov bande je neumnih. Pred puncami se postavljajo s pretepi. Govorijo, koliko so jih že pretepli. Sploh ne razumejo, da punce ne marajo takih tipov, ki za vsakim vogalom padejo v težave. Večinoma sploh ne razumejo, za kaj pri puncah sploh gre. Nekatere punce se tudi družijo z bandami, vendar jih je zelo malo, pa še nihče jih ne mara. So kurbe.

O BEGUNCIH:

Drugače pa so najhujši pretepači tisti, ki so prišli v Slovenijo kot begunci. Živijo pri svojih sorodnikih in se ne ukvarjajo z ničemer. Njim je vseeno, kako se obnašajo, ker vedo, da se bodo vrnili nazaj v Bosno. Najbolj "zateženi" se bodo vrnili nazaj v Bosno. Takrat bodo bande razpadle, saj ne bodo imele več moči in poguma, da bi se teple, ne bodo imele več motorja, ki bi jih poganjal. Tem tipom nihče nič ne more. Mislijo, da lahko počnejo kar hočejo.

4.1.2. Fužine

Tu sem v telovadnici govoril z osmimi mladostniki. Stari so bili od 12-17 let in so se pod vodstvom Matevža Petelina enkrat tedensko ukvarjali s "street pedagogiko". Tu je nekaj najbolj zanimivih izjav mladostnikov s Fužin:

O SLOVENCIH:

Dobiva se nas od 10 do 15, samih fantov, med nami so tudi Slovenci, ki pa v oblačenju in obnašanju posnemajo nas čefurje. Smo dobri kolegi, čeprav jih ne spoštujemo preveč, saj hočejo biti taki kot mi.

O MEDIJIH:

Mediji pretiravajo, band v Fužinah ni, res je, da so se nekajkrat streljali, vendar ni tako, kot pišejo časopis. Tu ni nobenih pravih band in je zelo mirno. Stepejo in streljajo pa se enkrat na leto, mafija, kdo pa. In takrat je hudo. Ampak samo takrat.

O BANDI:

Bande sestavljajo tisti, ki se tepejo in se ukvarjajo s kriminalom, vendar pa so precej starejši od nas. To je mafija.

Če hočeš biti v bandi, v pravi bandi, kjer so starejši, moraš biti psiho. To pomeni, da ti mora biti v bistvu vseeno zate in da moraš biti zvest bandi. Mi se nikoli ne bi spustili v kaj takega. Tudi starši ne bi bili zadovoljni, če bi vedeli, da smo v bandi.

Je pa res, da mlajši čefurji velikokrat kradejo za starejše. Mlajši so tisti, ki so oblečeni v trenirke, imajo zavihan ovratnik, medtem ko so starejši oblečeni malce bolje, imajo usnjene jakne. Za njih mulci kradejo avtoradije, avte, torbice... Poznam jih kar nekaj, ki so si pred kratkim odprli kafič, pa čeprav niso nikoli nič delali.

Vprašal sem jih, kako je to mogoče, kakšne metode uporabljajo, da lahko živijo brez dela, ne da bi bili zaposleni. Fant mi je odgovoril: *Začne se tako, da mladostnik zbere okoli sebe skupino fantov, ki štejejo od 13 do 16 let. Ti fantje zanj kradejo različne stvari (avtoradije, avtomobile ...). Njihov vodja jih nato preprodaja, del denarja pusti njim, večji delež pa obdrži zase. Po nekem določenem času (dveh do treh letih) si vodja prisvoji dovolj denarja, da odpre "kafič" in ga da nekemu v najem. Po določenem času pride vodja v svoj lokal, ki ga je dal nekemu najemniku, s kopico fantov ter razbije lokal. Nato se pri najemniku lokala pojavi naslednji dan in mu ponudi varovanje. Najemnik lokala se ne more pritožiti nikomur drugemu razen lastniku lokala. Zato najemniki poleg najemnine plačuje tudi varščino. Seveda pa največkrat ne zmore plačevanja obeh postavk, zato se najemnik lokala zadolži. In tako se zgodba še bolj zaplete.*

O TISTI, KI "TEŽIJO" ZA DENAR:

Velikokrat pa za denar zatežijo "kmetje" ali "delavci". To so otroci delavcev, ki nimajo ničesar, zelo slabi so tudi v šoli, so precej "zateženi". Mi jih ne maramo. Težijo predvsem za denar, sami ga nimajo in ga nikoli ne bodo imeli dovolj.

Poznam kar nekaj "kmetov", ki težijo za denar, predvsem v centru mesta. Tam je zaslužek največji. Ne vem zakaj to počno, mislim pa si, da doma verjetno nimajo denarja. Nekako ga morajo dobiti.

O FUŽINAH:

Na Fužinah je zelo varno živeti, ker če si s Fužin, ti v samem naselju nihče ne zateži, medtem ko za tiste ki prihajajo od drugod, to ne velja. Vsi se poznamo vsaj na videz. V bistvu tu živijo samo čefurji.

O MOŽNIH NEVARNOSTIH V MESTU:

Če imaš kjerkoli frko, je bolje če si s Fužin. Če te na ulici, v centru mesta ustavijo kmetje (to so čefurji, ki težijo za denar) in jim poveš, da si s Fužin ter našteješ nekaj najbolj znanih imen pretepačev oziroma mogočnežev, se takoj rokujejo s teboj. Takoj postanejo prijaznejši in zelo prijateljski do tebe. Nekoč sem šel v disco Lije v Domžalah, varnostnik mi je zatežil naj plačam, pa sem rekel, da ne bom. Potem me je vprašal odkod sem in rekel sem, da sem s Fužin. Rekel je samo: Ni problema. Tako sem brezplačno odšel v disco.

4.1.5. Rakova jelša

Tu sem v telovadnici govoril z nekaj mladostniki, ki so bili stari od 12-14 let. Povedali so naslednje:

O BANDI:

Jasno, bande so. Tudi sam sem v bandi. To pomeni, da se skupaj zbiramo, predvsem ob petkih in sobotah in gremo v diskoteke. Zbiramo se tudi med počitnicami. V diskoteke seveda ne gremo vsak vikend, nimamo denarja. Takrat gremo v center mesta. Ponavadi gremo v mesto v skupini, ki šteje od sedem do deset fantov. Takrat se ne bojimo ničesar in nikogar. Velikokrat se tudi "butnemo" (zaletimo) ob koga in če kaj zateži, ga prefukamo. Za keš ne težimo.

Naša banda se ne imenuje z imenom. Pri nas imamo tri bande. Prva je od 12-15 let, druga je od 16-19 let, tretja pa od 20 let naprej. V bando prideš, če koga poznaš.

Če gremo čez vikend v diskoteko, se tam kdaj pa kdaj tudi stepemo. Redarji nas pustijo pri miru, ker so tudi oni čefurji.

O BOJAZNIH:

Sami v center mesta ponavadi ne hodimo, saj nam lahko kdo zateži.

O TEM, KDO "TEŽI" ZA DENAR:

Za denar težijo predvsem "cigani", ki stanujejo malce naprej od tod (Mestni log).

O ŽELJAH IN POMEMBNIH STVAREH:

Radi se tepemo in smo najmočnejši. Jaz sem najmočnejši, čeprav sem zelo suh. Ni važno, če si suh, važno je, da si nor, da si upaš. To potem ostali vedo in te spoštujejo.

O ČEFURJIH:

Mi smo čefurji” Tako se imenujemo in tako nas imenujejo. To pomeni, da smo tujci, priseljenci.

O MEDIJIH:

V časopisih pišejo, da smo v Ljubljani po nevarnosti in kriminalu šele na petem mestu, takoj za Fužinami, BS3, Štepanci,... To ni res. Mi smo najmočnejši, v kratkem moramo nekaj narediti, da bomo spet najhujši.

O OROŽJU:

Orožje, predvsem pištole, ima veliko ljudi. Pištola me zaenkrat še ne zanima. Pištolo ima moj oče, sosed, očetovi prijatelji.

O STARŠIH:

S starši se ne razumemo, ne spoštujem jih. Ker mi niso sposobni kupiti ničesar vrednega. Ničesar nimamo, torej ne moremo ničesar izgubiti, tudi če ne poslušamo svojih staršev.

O MAFIJI:

Poznam jih veliko, ki so se znašli po svoje, pa čeprav nimajo ne šole, ne bogatih staršev. Vse se da, če se hoče.”

O ŠOLI:

V šoli smo precej neuspešni, vendar pa si med seboj ne težimo, ker se vsi poznamo.”

4.1.4. Poizkus interpretacije in sinteze opazovanj na terenu

Po razgovorih z različnimi mladostniki na različnih območjih Ljubljane (Bežigrad, Fužine, Rakova Jelša), lahko povzamem naslednje:

O BANDA:

- Bežigrajska banda šteje okoli 20 članov, ki se v primeru skupinskega konflikta z neko drugo bando razširi na skoraj 40 članov. To pomeni, da ima banda najosnovnejšo strukturo, to je ožje in obrobne člane. Podobno je v primeru glasgovskih band ugotovil Patrick, ki piše, da je jedro bande sestavljalo do 8 članov, ki so bili bolj nasilni, medtem ko

so ostali, teh naj bi bilo do dvajset, bili obrobni člani, ki niso bili tako nagnjeni k nasilnim dejanjem (Patrick, str. 177).

- Bande v Rakovi Jelši so ločene starostno. Obstajala naj bi skupina mladostnikov, starih od 12 – 15 let, drugo bando tvorijo mladostniki stari od 16 – 19 let, medtem ko so člani tretje bande starejši od 20 let. Podobno strukturo so opazili tudi raziskovalci angleških nogometnih navijačev. Patrick je pisal, da je imela vodilna banda z okolico hierarhično strukturo, ki je temeljila na petih razvrstitvah. Mladostniki so lahko napredovali od dojenčka do dojenčka, ki shodi, nato do malčka, mladega tima in nazadnje do močnega tima (Patrick, str. 177). Podobno strukturo so opazili tudi avtorji knjige *Rules of Disorder*, ki so navijače razdelili v nekaj kategorij. Za primerjavo z bandami Rakove Jelše so pomembne predvsem tri. To so NOVINCI (najmlajši na tribuni, s svojimi dejanji hočejo ugajati pravim navijačem), ROWDIJI (pravi navijači, ki so pri navijanju najbolj glasni in opazni), ter TOWN BOYS, ki predstavljajo nekdanje navijače in so sedaj malce starejši in malce bolj zreli (Marsh, str. 63). Tako grupiranje povzroči razvoj kariere, saj skupine predstavljajo določeno hierarhijo. Tisti v najnižjih kategorijah si želijo priti višje. Tako obstaja določena motivacija, ki sili člane hierarhično nižjih skupin, kar v primeru bande Rakove Jelše predstavlja skupina od 12 – 15 let, da bi se prebili v višjo, boljšo skupino.
- Mladostniki, ki so v bandi, verjamejo, da jim banda nudi varnost in prepoznavni simbol, ki jih varuje pred ostalimi mladostniki oziroma člani drugih vrstniških skupin. Predvidevam, da pripadnost bandi ne pomeni samo varnosti, temveč gre tudi za nek določen prestiž, ki ga mladostnik s tem, ko pripada določeni bandi, ima in ki mu poveča pomembnost v očeh tistih, ki niso v bandi.

VREDNOTE:

- Člani band se radi tepejo. Njihova visoka vrednota je biti močan, dobro se tepsti. Podobne vrednote sta opazila tudi Elmer in Reicher, ki sta ugotovila, da je v bandi dobro biti "trd" in biti "moški", medtem ko je Patrick prav tako ugotovil, da banda hoče dokazovati svojo moškost (Patrick, str. 189).

STRAH IN/ALI MOTIVATOR:

- Skoraj pri vseh mladostnikih je bilo opaziti močan strah pred okoljem, ki jih obdaja in v katerem mrgoli nasilja. Članom bežigradske bande je visoka vrednota to, da se dobro tepejo, ker nikoli ne vedo, kje jih čaka naslednji pretep. V Rakovi Jelši se tepejo zato, ker bi radi dokazali, da

so najmočnejši. V primeru Rakove Jelše torej ne gre le za strah, temveč za dokazovanje. Dokazovanje, da so najmočnejša banda v mestu, lahko povežemo z mislijo člana bežigrajske bande, ki pravi, da ti dejstvo, da pripadaš najmočnejši bandi, prinese ugodnosti, saj te vsi poznajo oziroma poznajo vsaj bando, ki ji pripadaš in ti zaradi tega nihče ne teži, saj vedo, da te bo banda v tem primeru branila. Podobno lahko preišljujemo o primeru mladostnikov s Fužin, ki nimajo nobene bande. Že samo dejstvo, da živiš na Fužinah, je dovolj velik argument za varnost, saj so predstave o obstoju "fužinske mafije" tako močne in jasne, da same po sebi varujejo tam živeče mladeniče in vlivajo spoštovanje tistim, s katerimi pridejo mladeniči v konflikt. Podobno bi lahko razlagali informacijo, da si bežigrajska banda in banda Rakove Jelše želita postati najmočnejši bandi v Ljubljani, saj bi jih ta sloves najverjetneje varoval tako, kot varuje mladostnike s Fužin.

O "ČEFURJIH" - TUDI TISTI, KI "TEŽIJO" V CENTRU MESTA:

- "Čefurske bande" sestavljajo samo "čefurji". "Čefur" se od "nečefurja" loči po zunanem videzu in načinu obnašanja. "Čefurji" vedno hodijo v skupinah (od 4 - 8 mladostnikov), "težijo" v centru mesta, niso starejši od 15 let, so otroci staršev, ki so se k nam preselili iz republik nekdanje Jugoslavije, razen Albancev. Kmalu sem opazil, da je zgornja oznaka "čefurjev" nepopolna. Že mladostnik bežigrajske bande je govoril o t.i. "starejših čefurjih", ki so stari od 16 - 19 let, se oblačijo boljše kot "mlajši čefurji", izgledajo kot mafija in se ukvarjajo s kriminalnimi dejavnostmi. Po pogovorih, ki sem jih imel s "čefurji" in v kasnejših analizah sem opazil, da nihče izmed sogovornikov noče pripadati tistim "čefurjem", ki "težijo" za denar, bodisi na avtobusu bodisi v centru mesta. Člani bežigrajske bande so tiste "čefurje", ki naj bi "težili" v centru, mesta označili kot "mlajše čefurje", mladostniki s Fužin so govorili o "kmetih" in "delavcih", medtem ko so mladostniki z Rakove Jelše priznali, da se včasih potikajo po centru mesta in "težijo", vendar pa so tudi oni zanikali, da bi "težili za denar". Po njihovih besedah naj bi to počeli tako imenovani "cigani". Po vseh pogovorih z različnimi mladostniki, sem končno razumel, kaj mi je hotel povedati eden izmed članov bežigrajske bande, ko je dejal: "En "čefur" je en "čefur". Dva sta že mafija". Vsi sogovorniki, razen tistih v Fužinah, si želijo biti organizirani, želijo, da bi se ukvarjali z večjimi in pomembnejšimi "biznisi", kot je le "teženje za denar" na ulicah. Vsem se je to zdelo ponižujoče, za vse so bili tisti, ki počnejo podobna dejanja, manjvredni ("mlajši čefurji", "cigani", "kmetje", "delavci"), mladostniki brez per-

spektive, "čefurji", ki sicer so "čefurji", vendar si tega imena ne zaslužijo. Informacija, da ti en sam "čefur" ne "zateži" nikoli, dva pa že delujeta kot mafija, kaže na ugotovitev, da si "čefurji" želijo organizirane skupine oziroma mafije ter da le redko delujejo posamično. Mladostniki namreč veliko časa preživijo s skupinami prijateljev predvsem zato, ker adolescenti veliko stvari počnejo skupaj in ne posamično.

PAMETNI IN TISTI DRUGI "ČEFURJI":

Med različnimi "čefurji" pa obstajajo tudi "pametni čefurji", ki se ne tepejo, temveč se prilagodijo. Najverjetneje se tudi ne družijo v bande in so uspešni v šoli. Tudi v odnosu do deklet so bolj iznajdljivi, medtem ko naj bi se "pretepaški čefurji" pred puncami postavljali in hvalili predvsem s svojimi pretepi in s kaznivimi dejanji, zaradi česar naj bi bili neuspešni pri odnosih z nežnejšim spolom. Tudi raziskave druge generacije migrantov kažejo podobno sliko, saj sekundarni migranti v učnih uspehih zaostajajo za vrstniki domačini. To pomeni, da le maloštevilni nadaljujejo šolanje na srednjih ali višjih stopnjah (Klinar, str. 64, po Trnovšek, str. 40).

VODJA BANDE:

Ker se fantje različnih band velikokrat ukvarjajo tudi s kriminalnimi dejavnostmi (preprodaja različnih mamil, kraja avtoradijev itd.), najverjetneje potrebujejo nekoga, ki jih bo vodil. Bežigrajska banda ima vodjo, ki se ga vsi bojijo, ga spoštujejo, mu zaupajo. Vodja skrbi za "posel", to je preprodajo različnih stvari in omamnih snovi. Predvidevam, da so člani bande ponosni, ker se družijo z njim. Patrick je ugotovil, da je bando, ki jo je raziskoval, vodil, najbolj nasilen mladenič (Patrick, str. 178), medtem ko je W.B. Miller ugotavljal, da se je vodja bande zamenjal, če se je banda pripravljala na tekmo za baseball, ples ali na boj med različnimi bandami (Patrick, str. 171). Po informacijah, ki sem jih dobil, naj bi bil vodja bežigrajske bande (osebno ga nisem spoznal), dober in brezkompromisen pretepač, dober organizator, karizmatični vodja, o katerem se veliko govori, druženje z njim pa pomeni določeno pomembnost.

NORI POSAMEZNIKI IN/ALI BEGUNCI:

V bandi obstajajo tudi posamezniki, ki se jih bojijo skoraj vsi, ki so v bandi. Označujejo jih kot "nore" posameznike, ki si upajo narediti skoraj vse. Primerjamo jih lahko z nekaterimi angleškimi nogometnimi navijači, ki se vedejo zelo nasilno in kruto in katerih vloga je, da demonstrirajo, česar si ne upajo početi ostali navijači (Marsh, str. 71) Med "norimi posamezniki" naj bi bili begunci, predvsem iz Bosne, ki naj bi zaradi vojnih strahot in dejstva, da mislijo, da jim v Sloveniji nihče nič ne more, počeli

vse, kar jim "pade na pamet". Dejstvo je, da je skoraj 80 % vseh beguncev, ki jih je vojna na tleh nekdanje Jugoslavije pregnala v Slovenijo, živel pri sorodnikih. Predvidevam, da je bila najbolj pogosta posledica tega pojava situacija, ko sta se dve družini, ena migrantska in druga begunska, stiskali v majhnem stanovanju, kjer je bilo seveda zelo malo prostora. Predvidevam, da so se mladostniki zato raje podajali na ulice, v mesto in preživljali prosti čas tako, kot so najbolje vedeli. Mladoletniki iz Bosne so bili najverjetneje precej bolj pogumni kot njihovi vrstniki domačini (sekundarni imigranti), saj so imeli za seboj vojne izkušnje, izkušnje z orožjem, smrtjo, nasiljem. Ker so bili "ubogi begunci", je bila skupnost do njih - kljub nasilnim dejanjem - strpna, kar pa je najverjetneje vodilo k še večjemu nasilju.

STARŠLIN "ČEFURJI":

"Čefurji" oziroma člani band, s katerimi sem se pogovarjal, se s starši ne razumejo. Večina staršev članov bande v Rakovi Jelši je revnih, o njih imajo otroci slabo mnenje, jih ne spoštujejo. Po drugi strani pa najverjetneje tudi starši slabo obvladujejo svoje otroke. "Vzrok lahko tiči v tem, da odrasli gojijo ambivalenten in odklonilen odnos do kulturnih vrednot, do širše skupnosti ne čutijo prave povezanosti in pripadnosti, zato so vzgojna sporočila, ki so jih deležni otroci, nasprotujoča si in neprepričljiva. Beg v subkulturo enako neprilagojenih vrstnikov in prevzemanje njihovih pravil vedenja je najbolj pogosta rešitev problema..." (Tomori, str. 8). Razlago za pogosto nerazumevanje družin t.i. "čefrujev" pa lahko najdemo tudi v tejle trditvi: "Druga in tretja generacija migrantov se bolj zavedata deprivacije in socialno-ekonomske neenakosti. Ta konflikt vodi k družinskim sporom in slabljenju družinske kontrole" (Trnovšek, str. 55).

ŠOLA IN MAFIJA:

Veliki večini članov band šola ni pomembna. Mislijo, da se bodo znašli na svoj način, tako kot so se znašli nekateri posamezniki, ki so jih ali poznali ali pa so o njih samo slišali in so do denarja največkrat prišli na nepošten način. Pomembni drugi ("čefurska" mafija, črnogorska, šiptarska, srbska ...), o katerih se pogosto pogovarjajo, pomenijo upanje in izhod iz revščine, pomenijo prestiž, ugled. Medtem ko moč, orožje in pretepanje pomenijo dokaz moči, moškosti in poguma. Tako nekateri z veseljem in upanjem zrejo v prihodnost, kjer se vidijo kot člani organizirane kriminala, člani t.i. "črnogorske, srbske mafije". Najverjetneje mislijo, da se jim kaj drugega tudi ne izplača, še posebej, če vemo, da le maloštevilni sekundarni migranti nadaljujejo šolanje na srednjih in višjih stopnjah, posledica tega pa je visoka stopnja nezaposlenosti med njimi. Kako je, če so migranti nezaposleni, piše Trnovšek, ki pravi, da se med nezapo-

slenimi največkrat razvije občutek podrejenosti in negotovosti, oteženi pa so tudi stiki z domačini-vrstniki. Posledica tega je osamitev in oblikovanje subkulturnih združb v okviru imigrantske skupnosti (Trnovšek, str. 40).

MEDIJI IN BANDE:

Pomembno vlogo pri članih band imajo tudi mediji. Člani bežigradske bande gledajo filme o bandah. Člani bande v Rakovi Jelši berejo časopise, črno kroniko. Še posebej so me presenetili z dobrim poznavanjem tega, kar se je o "čefurskih bandah" pojavilo do sedaj v slovenskih časopisih. Mladostniki iz Rakove Jelše so mi povedali, da niso zadovoljni, ker so šele na petem mestu po moči bande v Ljubljani, kot je pisalo v nekem mesečniku, zato imajo namen s še več pretepi zasesti prvo mesto. Podobno je v Angliji odkril Patrick, ki piše, da slika nasilja in band v medijih prispeva, da se člani bande vidijo kot člani bande.

4.2. Rezultati pilotskega anketiranja

S pilotskim anketiranjem sem zajel tiste socialne skupine, za katere sem predvideval, da se srečujejo z izrazom "čefur" ter poznajo tako imenovane "čefurje". To so bili učenke in učenci 8. razreda OŠ Livada, dijaki in dijakinje Dijaškega doma Bežigrad ter študentje in študentke Pedagoške in Filozofske fakultete. Uporabil sem nereprezentativno, nenaključno, oportunitetno vzorčenje. Z različnimi starostnimi skupinami sem želel zajeti čim širši krog informacij, ki zadevajo opisovanje scene, povezane s t.i. "čefurji". Namen vprašalnika je bil ugotoviti pomen besede "čefur" in njene povezave s pojmi, ki naj bi besedo najbolj opredelili.

Prvo in drugo vprašanje sta bili vprašanja odprtega tipa. Anketiranci so odgovarjali tako, da so svoje odgovore na kratko opisali. Tretje, četrto in peto vprašanje pa so bila vprašanja zaprtega tipa, kar pomeni, da so anketiranci obkrožali različne možnosti (številke).

V nadaljevanju prikazujem rezultate pilotskega anketiranja.

A. Na odprto vprašanje "Kdo je "čefur"? sem dobil naslednje odgovore:

- 48,7 % anketirancev meni, da je to pripadnik nekdanjih jugoslovan-
skih republik (južnjak, tisti iz Bosne, človek z Balkana, Bosanec, vsi iz
nekdanje Jugoslavije razen Slovencev, južni frendi);
- 25,6 % anketiranih meni, da so "čefurji" tisti, ki se neprimerno obna-
šajo (mislijo na pretep, pljuvajo po cesti, nesramni so, nasilni, izsilju-
jejo denar, so agresivni, nekulturno se vedejo, niso olikani);
- 16,5 % anketirancev meni, da ima "čefur" slabe osebnostne značilno-
sti (smrdi, nor je, "reva" ko je sam in ni s skupino, ne zna se soočiti s
svojimi problemi ..);

- 14,8 % anketirancev meni, da ima "čefur" poseben zunanji izgled (Yellow cab - čevlji, črtaste hlače, poseben imidž, bele nogavice, Big star, gobica - frizura, polizani lasje, briljantina...);
- 7,4 % anketirancev meni, da "čefur" misli, da je nekaj več. Prav toliko odstotkov jih meni, da "čefur" govori drugače (l-kanje, naglas, drugačen jezik).

B. Na odprto vprašanje "Kakšne so značilnosti pravih "čefurjev"?" sem dobil naslednje odgovore:

- 44,6 % anketirancev meni, da je značilnost "pravih čefurjev" zunanji videz (pričeska, oblačila, obutev);
- 55,5 % anketirancev meni, da je značilnost "pravih čefurjev" nasilno vedenje (radi se pretepajo, "težijo", delajo nered, zelo so agresivni, "težijo brez veze");
- 25,6 % anketirancev meni, da "pravega čefurja" spoznaš po jeziku (naglas, čuden jezik);
- 19,0 % anketirancev meni, da "pravi čefurji" mislijo, da so nekaj več (frajerji, pozerji);
- 16,5 % anketirancev meni, da se "pravi čefurji" neprimerno vedejo (so nesramni, se norčujejo,..);
- 9,1 % anketirancev meni, da se "pravi čefurji" družijo v skupine;
- 7,4 % anketirancev pravi, da poznajo tudi take "prave čefurje", ki so v redu;

C. Vprašanje "Komu je "čefur" podoben?" je od anketiranca zahtevalo, da z ocenami od 1 do 7 označi, komu je "čefur" najbolj podoben (pri tem ocena 1 pomeni "najmanj podoben", ocena 7 pa "najbolj podoben"):

Objekt primerjanja:	aritmetična sredina	standardni odklon
Slovcu	2,23	1,90
Bosancu	5,42	1,85
Nasilniku	4,53	2,05
Športniku	3,07	1,95
Srbu	4,66	2,02
Hrvatu	4,77	1,90
Neslovcu	5,08	1,98
Ciganu	3,61	2,22
Italijanu	2,96	2,05
Narkomanu	2,74	2,11
"rejverju"	2,26	2,26
Samozavestnemu mladeniču	2,93	2,09

D. Pri vprašanju "Ali misliš, da beseda "čefur" pomeni nekaj dobrega ali nekaj slabega?" znaša povprečje vseh odgovorov 2,7 (na lestvici ocen od 1 - "najbolj dobro" do 7 - "najbolj slabo") s standardnim odklonom 1,8.

E. Vprašanje "Kako bi se počutil, če bi "čefur" ...?" je od anketiranca zahtevalo, da z ocenami od 1 do 7 označi svoje domnevno počutje v opisanih primerih (pri tem ocena 1 pomeni najboljše počutje, ocena 7 pa najslabše počutje):

Kako bi se počutil, če bi "čefur" ...:	aritmetična sredina	standardni odklon
- stanoval v sosednji ulici	2,91	1,10
- stanoval v isti ulici	3,08	1,26
- bil tvoj sošolec	2,92	1,04
- bi se poročil z nekom iz tvoje družine	3,41	1,24
- sedel s teboj v isti klopi	2,98	1,11
- bil tvoj prijatelj	2,61	1,26

4.2.1. Interpretacija rezultatov pilotskega anketiranja

OPIS ČEFURJA (ta interpretacija zajema odgovore na vprašanji A in B):

- Skoraj polovica anketirancev misli, da je "čefur" pripadnik nekdanjih jugoslovanskih republik, torej tisti, ki se je v Slovenijo priselil po drugi svetovni vojni. Zanimivo pri tem odgovoru je dejstvo, da je samo slaba polovica anketirancev odgovorila, da gre za priseljence oziroma imigrante iz bivših jugoslovanskih republik in da je bila "pripadnik bivših jugoslovanskih narodov" kategorija, ki je, vsaj pri prvem vprašanju, najbolj vidno zastopana. Druga ugotovitev izhaja iz dejstva, da ni nihče neposredno omenil, da je "čefur" tudi Makedonec, Albanec, Srb, Črnogorec ali Hrvat, pač pa so anketiranci največkrat odgovarjali, da "čefurja" predstavlja Bosanec oziroma vsi iz nekdanje Jugoslavije. Tako so, razen Bosancev, vsi ostali narodi zastopani le posredno. Presenetljivo pa je tudi dejstvo, da nihče ni omenil beguncev, čeprav vemo, da jih je v Sloveniji zaradi vojne prebivalo veliko število. Razlago za najpogostejši odgovor anketirancev, da je "čefur" Bosanec, lahko najdem v dejstvu, da smo Slovenci v preteklosti najpogosteje označevali "južnjake" kot Bosance.
- Slaba polovica anketirancev meni, da je značilnost "pravega čefurja" njegov imidž, ki ga sestavljajo pričeska, obleka in obutev. Tu se torej v

večji meri kot pri prvem vprašanju pokaže, da oznaka "čefur" predstavlja določeno mladinsko kulturo, ki se v največji meri dokazuje z imidžem. "Čefurji" imajo svojo vrstniško kulturo (kot npr. skinheadi, punksi) oziroma subkulturo. "Čefur" postane stigmatiziran oziroma prepoznaven po svojih oblačilih.

- Vendar pa tretjina anketirancev kot značilnost "pravih čefurjev" navede nasilno vedenje, kar kaže predvsem na dejstvo, da "čefurji" predstavljajo subkulturo. Lahko tudi rečemo, da "čefurji" predstavljajo telesno in akcijo poudarjajočo mladinsko sceno, za katero je značilno, da v njej sodelujejo mladi, ki se preizkušajo predvsem v agresivno-telesnih dejavnostih, izhajajo iz nižjih socialnih slojev, so dijaki poklicnih in strokovnih šol, ki zgodaj zapustijo šolo. Ti mladostniki se organizirajo v skupine, katerih lastnosti so trdno članstvo, močan občutek pripadnosti in postavljanje skupine v javnosti, na javnih mestih (Ule, Miheljak, str. 45).
- Četrtnina anketirancev misli, da se "čefur" neprimerno obnaša, kar zajema nasilno obnašanje na eni ter nekulturno vedenje na drugi strani. 16,53 % anketirancev pa meni, da ima "čefur" slabe osebnostne lastnosti. Najverjetnejša razlaga neprimernega obnašanja in slabih osebnostnih lastnosti "čefurjev" pravi, da so imigranti druge generacije v stiku z vrstniki-domačini srečajo z nasprotovanjem, izolacijo, negativnimi predsodki in stereotipi. Pogostokrat se težko znajdejo, iščejo modele vedenja in vključevanja v družbo na zmeden način, izmišljajoč si lastne obrazce vedenja (Trnovšek, str. 51).
- 7,44 % anketirancev meni, da "čefur" misli, da je nekaj več ter da govori drugače. To, da "čefur" misli, da je nekaj več, lahko pripišemo obrambnemu mehanizmu "čefurjev", saj so kot sekundarni imigranti pogosto stigmatizirani in zaradi kulturne drugačnosti in nesprejemanja okolja zapostavljeni in odrinjeni na sam rob družbe (Trnovšek, str. 101).
- Dejstvo, da četrtnina anketirancev meni, da pravega "čefurja" spoznaš po jeziku, lahko pomeni, da se pravi "čefurji" pogovarjajo v svojem matičnem jeziku, kar pomeni, da ohranjajo določene specifične lastnosti svoje, imigrantske kulture. Drugačen jezik, ki naj bi ga "čefurji" govorili pa lahko povežemo s predvidevanjem, da se v družinskem krogu največkrat pogovarjajo v njihovem jeziku ter da se podobno pogovarjajo tudi v družbi prijateljev, ki so največkrat tudi sekundarni imigranti.
- Pomemben podatek je tudi ta, da samo 7,44 % anketirancev meni, da

so tudi "pravi čefurji" v redu, kar lahko pomeni, da le majhen del anketirancev razmišlja, da so tudi "čefurji" lahko v redu.

USTREZNOST ODGOVOROV IZHODIŠČNIM HIPOTEZAM (glej 1. poglavje) - interpretacija vprašanja C

"Čefur" je od socialnih kategorij, ki sem jih uporabil pri anketnem vprašalniku, najbolj podoben Bosancu, saj se aritmetična sredina skoraj približa številki 5,5, medtem ko je najvišja možna izbira številka 7. Ta podatek ni presenetljiv, saj se že pri prvem vprašanju pokaže, da skoraj polovica anketirancev verjame, da "čefur" predstavlja pripadnika nekdanjih jugoslovanskih republik. Presenetljivo je, da je "čefur" zelo podoben tudi Neslovcu (5,08), ki drži drugo mesto po podobnosti, kar lahko kaže na precejšnje nerazumevanje pomena besede Neslovenec oziroma na predsodke. Dejstvo namreč je, da so Neslovenci vsi tisti, ki niso Slovenci. Takšnih pa je okoli pet milijard.

Šele na osmem mestu po podobnosti so Italijani (2,96). Anketiranci so pri prvem in drugem vprašanju anketnega vprašalnika odgovarjali, da "čefurja" prepoznajo predvsem po zunanjem izgledu (imidžu): temnejša polt, temni lasje, briljantina, široke hlače, frizura na gobico, medtem ko podobnost z Italijani, ki po mojem mnenju po videzu spominjajo na "čefurje", saj imajo tako temnejšo polt kot temne lase, ki se velikokrat natrejo z briljantino, ni bila opažena. Tako najverjetneje razliko predstavljajo oblačila.

"Čefur" ni preveč podoben športniku (3,07), tudi ni podoben samozavestnemu mladeniču (2,95), ne narkomanu (2,74). Predzadnje mesto zaseda podobnost z "rejverjem", to je s pripadnikom rave kulture, ki je močno navzoča v našem prostoru. Rave je mladinska kultura, ki je splošno priznana in priljubljena, medtem ko najverjetneje v njej ni prostora za subkulturo, ki jo predstavljajo "čefurji".

ALI ČEFUR POMENI NEKAJ DOBREGA ALI NEKAJ SLABEGA? (interpretacija vprašanja D)

Glede na aritmetično sredino, lahko rečemo, da izraz "čefur" ne pomeni nekaj dobrega in da pomeni prej nekaj slabega, ne pa najslabšega. Težko zaključim, da predstavlja žaljivko, res pa je, da se s tem, da te nekdo pokliče z oznako "čefur", ne moreš pohvaliti. "Čefur" pomeni nekaj slabega.

"ČEFUR" TUKAJ IN ZDAJ (interpretacija vprašanja E)

Anketirance bi najbolj motilo, če bi se "čefur" poročil z nekom iz njihove družine, pa še to jih ne bi motilo preveč, saj je aritmetična sredina

(3,41). Anketirancem bi bilo vseeno, če bi "čefur" stanoval v isti ulici (3,08), če bi bil "čefur" njihov sošolec (2,92), če bi "čefur" stanoval v sosednji ulici (2,91) oziroma, če bi "čefur" sedel z anketirancem v isti klopi (2,98). Najbolje pa bi se anketiranci počutili, če bi bil "čefur" njihov prijatelj. Glede na rezultate prejšnjih štirih vprašanj je ta rezultat presenečenje. Eden izmed vzrokov, zakaj so na zadnje vprašanje anketiranci odgovarjali tako, je v dejstvu, da živimo v družbi, kjer je ena od pomembnejših vrednot strpnost. Vsi enakopravni vsi drugačni! Drugi vzrok predstavlja ugotovitev, da se slovenski nacionalizem ne more meriti s tovrstnimi "dosežki" velikih evropskih narodov, saj nas je le peščica in "biti grd" do številčnih sosedov je tvegano in nespametno (Zadnikar, str. 2). Zato se raje potrudimo in živimo z njimi v slogi, kar kaže tudi podatek, da bi se anketiranci najbolje počutili, če bi bil "čefur" njihov prijatelj. Vendar pa ta rezultat kaže tudi na to, da "čefur", ki ga imaš za prijatelja, nudi varnost pred ... mogoče drugimi "čefurji".

5. Zaključek

Glede na rezultate anketnega vprašalnika lahko zaključim, da anketiranci "čefurja" vidijo kot pripadnika nekdanj jugoslovanskih narodov, ki ima svoj "imidž", svoj jezik ("naglasak") ter se vede nasilno. Ker oznaka "čefur" zajema zunanji videz, lahko sklepam, da gre predvsem za mlajše priseljence. Ker pa so se začeli se v Slovenijo preseljevati predvsem po drugi svetovni vojni oziroma natančneje po letu 1974, ko so se zaprla tržišča delovne sile v zahodni Evropi, lahko predvidevam, da "čefurje" predstavljajo predvsem sekundarni migranti, to so otroci priseljencev, ki so se v Slovenijo preselili po letu 1974. Rezultati anketnega vprašalnika se bistveno ne razlikujejo od opazovanja na terenu (opazovanja t.i. "čefurske scene"). V naslednjem odstavku bom poizkušal opisati scenarij nekaterih sekundarnih migrantov, ki jih sedaj imenujemo "čefurje".

Predvidevam, da se otroci priseljencev srečajo s problemi že takoj, ko zapustijo družinski krog, saj so njihovi starši revni v primerjavi z avtohtonimi prebivalci. Večkrat ne morejo prikriti nižjega socialnega in kulturnega položaja. Če doma govorijo svoj jezik, imajo zelo veliko težav tudi pri prilagajanju v šoli. Tako je "čefur" tudi zaradi drugačne izgovorjave ("naglasaka") stigmatiziran.

Zaradi nesprijemanja okolice, v kateri živijo "čefurji", iščejo le-ti podporo pri sebi enakih. Tako v okviru svojih prijateljev gradijo lastno podobo, način obnašanja in postajajo čedalje bolj jezni na cel svet in vse okrog sebe. Tvorijo vrstniške skupine. Ker se pogosto družijo, se v teh skupinah

razvije močna povezanost med člani skupine. Skupina varuje posameznike pred tistimi, ki niso v skupini. Mladostniki si čedalje več upajo. Potem ni več daleč do nasilja in ogrožanja okolja, v katerem živijo. Vse to povzroči še večje negodovanje in zavračanje okolice ter s tem povezano stigmatizacijo. Edina obramba, ki jo mladostniki, v našem primeru "čefurji", najdejo, je najverjetneje upor, kar pomeni še več nasilja in še več stigme. S tem si seveda skupina, ki ji mladostniki pripadajo, vedno več upa, vedno več je nasilja, pojavljati se začnejo simboli, ki kažejo znake pripadnosti skupini (oblačila, jezik, kretnje, mimika...). Ker se skupaj počutijo močne in čedalje bolj drzne, se začnejo kazati tudi zunaj svoje soseske, kar pomeni, da se pojavljajo predvsem tam, kjer je veliko ljudi. In kako se vedejo? Največkrat nasilno, postavljajo se in kažejo svojo pomembnost okolici. Tako jih opazi tudi širša okolica in mediji, kar nujno pomeni, da jih opaža širša javnost. Vendar pa sekundarni migranti nekdanje Jugoslavije v Sloveniji niso nujno "čefurji". V naslednjem odstavku bom poizkušal utemeljiti, zakaj oznaka "čefur" ne predstavlja vseh sekundarnih migrantov.

Mislim, da so "čefurji" predvsem tisti sekundarni migranti, ki to hočejo biti. Oblačijo se, kot se oblačijo "čefurji", obnašajo se, kot se obnašajo "čefurji". To jim prinaša določene ugodnosti. So vidni in s tem tudi pomembni. Pripadajo določeni vrstniški skupini. Tako se opredeljujejo. Lahko torej rečemo, da pripadajo subkulturi, ki se imenuje "čefurska subkultura".

V bližnji preteklosti je obstajalo že mnogo subkultur. In prav vse so bile poimenovane in stigmatizirane. Ne vidim razloga, da ne bi tako stigmatiziral tudi čefurje. Zato jih bom začel pisati brez navednic.

Če posameznik noče postati čefur, naj se tako ne oblači in ne obnaša nasilno. Pazi naj na "naglasak". Po rezultatih ankete ima nekdo le malo možnosti, da ga anketiranci označijo kot čefurja, če le ne bo povedal, da njegova rodbina izvira iz Bosne. V tem primeru ga bo gotovo opazila in označila skoraj polovica anketirancev. Vprašanje je le, ali ga bo označila kot Bosanca ali kot čefurja.

Glede na podatke, ki sem jih dobil v raziskovanju scene t.i. "čefurskih band" lahko zapišem, da bande obstajajo, toda v nekaterih predelih mesta le kot plod domišljije. Tako naj bi bilo tudi na Fužinah, za katere velika večina mojih znancev pravi, da tam prav gotovo obstajajo bande. Sam sem prišel do drugačnih zaključkov. V Fužinah ni band. Popolnoma drugačno sliko dobimo v Rakovi Jelši in Bežigradu, kjer bande so.

o Pomembno vprašanje, ki se kot pritiklina dotika čefurjev in njihovih

band, je nasilje. Zakaj so čefurji nasilni, bom poizkušal odgovoriti v naslednjem odstavku. Po mojem mnenju obstajata vsaj dva razloga:

A.) Medtem ko se mlajši člani Rakove Jelše tepejo predvsem zato, da bi dokazovali svojo pomembnost, da bi bili v očeh drugih vidni kot močni in neustrašni posamezniki, se bežigrajske bande pretepejo predvsem zaradi tako imenovanih "norih posameznikov", ki se hočejo tepsti. Najverjetneje pa gre v ozadju pretepev in nasilja pri obeh bandah predvsem za to, da jih opazijo tisti, ki so iz višje in starejše bande, v primeru Rakove Jelše in t.i. mafija, v primeru bežigrajske čefurske bande.

Tako je zastrašujoče dejstvo predvsem to, da mladostniki, člani čefurskih band, ki so stari od 15-19 let, dobro poznajo t.i. "črnogorsko, srbsko, albansko... mafijo", v katerih želijo nekateri izmed njih sodelovati in kar je za nekatere izmed njih tudi življenjski cilj. Vzrok je lahko neuspešnost v šoli, kar pomeni slabo plačano delovno mesto ali brezposelnost, slabe stanovanjske razmere, zaradi katerih so mladostniki najraje na ulici, v mestu. Kdo jim je lahko vzor? Komu naj ugajajo? Le kdo, razen "mafije", ti lahko ponudi dober zaslužek in s tem povezano pomembnost, če imaš dokončano le osnovno šolo? Zato možnost vključitve v kriminalne združbe predstavlja možnost lahkega in hitrega zaslužka. Toda, kako spoznati "mafijo"? Kako se ji približati? Kako nabrati čim več točk, da te sprejmejo?

Odgovor se glasi: "Čefurska banda"! V bandi si nabiraš izkušenj, naučiš se pretepati, govorice o tvoji moči in norosti se hitro širijo. Večji in bolj pomembni bandi ko pripadaš, več možnosti imaš, da te mafija opazi. Kaj sploh je mafija? So to govorice, ki krožijo? So to mediji, ki jo predstavljajo? Je to nujno potreben notranji sovražnik države? Mafija v očeh "čefurskih mladostnikov vrti svet". Ko bi le bili slabovidni!

B.) Kot drugi vzrok nasilnosti bom navedel besede I. Antiča, ki piše: "Malo je primerov, ko se bande mladih stepejo, ker se zares sovražijo, ker branijo teren in interese. Zdaj gredo v boj kot na izlet, se zaženejo po ulicah in se izživljajo nad vsem in nad vsakim, ker jih to zabava, sprošča. V teh trenutkih obstajajo zares, vse drugo so prividi, majhne vloge, v katerih so nezadovoljni ničeti, ki jih nihče ne opazi. Nasilje v tropu je razburljiva osmislitev. Ni orodje za cilj, ampak je cilj sam. Preteпам se, torej sem; oziroma, če nisem nasilen, nisem nič" (Antič, str.40). Vzrok najde avtor v tem, da mladostnik dokaj hitro ugotovi atraktivnost nasilja kot obliko uveljavljanja. "Srečuje ga povsod, kamor se ozre. Frustrirano opazuje, kako je mogoče zaslužiti kupe denarja s prerivanjem za žogo, gleda politike, ki brezobzirno uporabljajo vsa sredstva, da zadovoljijo svojo

oblastiželjnost, se ukvarjajo z izsiljevanjem, podkupovanjem in lažejo. Uči se pri mafijcih, ki obvladujejo trg z mamili, orožjem, prostitucijo in ki težave rešujejo s pištolo. Na uho mu pridejo zgodbe o managerjih, ki s spletkami agresivno osvajajo nove trge in še bolj agresivno branijo že osvojene. Tu sta seveda tudi Arni in Rambo, ki z brzostrelko s filmskega platna razlagata mladim generacijam, kako po moško dosežeš svoje. Tako tudi najbolj zabit mulec kmalu razume, kako prav je imel Sančo Pansa, ko je rekel, da več zaleže nenaden skok izza grmovja kakor prošnja dobrih ljudi" (Antič, str.40). Podobno je pred več kot sto leti zapisal Lev Tolstoj: "Sedim na hrbtu človeka, stiskam ga in silim da me nosi, vtem pa sebi in drugim dokazujem, kako zelo mi je žal reveža in da sem pripravljen za olajšanje njegove usode storiti vse - razen ene stvari seveda, da bi se spravil z njegovega hrbta".

5.1. Po koncu konec

Zelo kratek povzetek vsega, kar sem spoznal o "čefurjih" – po točkah:

1. Čefurji so vsi tisti sekundarni imigranti, ki to hočejo biti. Imajo svoj imidž, svoj način izražanja (jezik) in obnašanja, največkrat se družijo v skupine, v skupinah se tudi pokaže njihova nasilnost.
2. Čefurske bande so. Vprašanje je, zakaj se imenujejo bande. Ker jim tako rečejo mediji ali pa so se tako začele imenovati same. Bande, ki sem jih opazoval, izpolnjujejo pogoje, po katerih lahko zaključim, da bande so.
3. Nekatere bande se ukvarjajo s kriminalnimi dejavnostmi, spet druge, te naj bi bile po mojem mnenju mlajše, pa se le pretepajo in "težijo".
4. Čefurji so del sekundarnih migrantov. Prav tako kot vsi sekundarni migranti imajo neko svojo kulturo. Vendar pa čefurji predstavljajo subkulturo, ki se kaže predvsem v nasilju, posebnem oblačenju (imidžu) in postavljanju. Poleg tega imajo tudi svojo glasbo, družijo se v skupine, bande. Tako predstavljajo določeno vrstniško sceno.
5. Čefurji, člani band, si želijo biti organizirani. Želijo biti podobni mafiji. Želijo biti pomembni. Najverjetneje je treba vzrok iskati v šolski neuspešnosti in v slabem finančnem stanju družin sekundarnih emigrantov.
6. Anketiranci spoznajo čefurje po tem, da so Bosanci oziroma pripadniki nekdanjih jugoslovanskih republik, spoznajo jih po njihovem imidžu, govoric, po obnašanju. Tretjina anketirancev misli, da so čefurji nasilni, da "težijo", vendar pa na koncu vseeno odgovorijo, da bi jim bilo skoraj prav, če je čefur njihov prijatelj, kar pomeni, da jim je to bolj

všeč kot to, da čefur živi v sosednji ulici, da je čefur njihov sošolec. To lahko pomeni, da je dobro imeti čefurja za prijatelja, saj te lahko varuje.

7. Anketiranci so z veseljem reševali anketne vprašalnike. Nekateri dijaki so mi vprašalnike kar trgali iz rok. Rekli so: "Hvala Bogu, da se je vsaj nekdo spomnil in se začel ukvarjati s temi čefurji." To so rekli in reševali takrat, ko so imeli čas.

6. Literatura

Antič, I. (1998), Glava in žoga. V: *Sobotna priloga Dela*, 4.7. 1998.

Dekleva, B. (1995), Pogledi na nasilje in ustrahovanje med vrstniki. V: *Strokovni teksti z okrogle mize komisije za otrokove pravice pri Zvezi prijateljev mladine slovenije, na temo "Otroci - vrstniki - nasilje"*. Zbornik: *Brez nasilja za prijateljstvo*. Ljubljana, Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Dekleva, B. (1996), Nasilje med vrstniki v šoli in v zvezi s šolo. V: Šelih, A.: *Otrokove pravice, šolska pravila in nasilje v šoli*. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Elmer, N. in Reicher, S.. (1995), *Adolescence and delinquency, the collective management of reputation*. Oxford, Blackwell.

Globočnik, M. (1996), *Nasilniško obnašanje mladih*. Magistrska naloga. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Heitmeyer, W. (1996): Sproščeno nasilje. *Iskanja*, šte. 15, str. 175-185.

Lesar, S. (1998), *Kdo je "čefur"?* Diplomsko delo. Ljubljana, Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Marsh, P, Rosser, E., Harre, R. (1987), *The rules of disorder*. London, Routledge and Kegan Paul.

Patrick, J. (1973), *A Glasgow gang observed*. London, Eyre Methuen.

Pavlovič, Z. (1995), Uvod. V: *Strokovni teksti z okrogle mize komisije za otrokove pravice pri Zvezi prijateljev mladine slovenije, na temo "Otroci - vrstniki - nasilje"*. Zbornik: *brez nasilja za prijateljstvo*. Ljubljana, Zveza prijateljev mladine.

Tomori, M. (1993), Nasilno vedenje otrok in mladostnikov. *Otrok in družina*, šte.12, str 7,8.

Tomori, M. (1994), Nasilno vedenje otrok in mladostnikov. *Otrok in družina*, šte. 1, str 8,9.

Trnovšek, B. (1996), *Odklonskost migrantov*. Magistrska naloga. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Ule, M. (1994), *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče.

Ule, M. in Mihelj, V. (1995), *Pri(e)hodnost mladine*. Ljubljana, DZS, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad republike Slovenije za mladino.

Zorc, D. (1996), *Nasilje - socialna bolezen*, Iskanja, šte. 15, str. 171-175.

Osebjja v stanovanjskih skupinah²

Paraprofessional staff in group homes

Barbara Bizjan

Pouzetek

Barbara Bizjan,
dipl. soc. ped.,
Fagotni avtor
Predst. avtor
Dvorni trg 6,
6201 Preddvor

V primerjavi s vzgojnim zavodom ponuja stanovanjska skupina močnejši vzgojnega delovanja in vplivanja, ki so pogosto ustreznješe od oblik vzgojnega dela v zavodu. V življenje in delo nekaterih slovenskih stanovanjskih skupin se vključujejo tudi paraprofessionalno osebjje - študenti in študentke različnih humanističnih usmeritev, ki v skupini preizkušajo naslednje naloge: organiziranje različnih animacijskih dejavnosti, družabništvo s stanovalci in stanovalkami, pomoč pri učenju ter nadomeščanje nočnega vzgojitelja/vzgojiteljice. Vloga, ki jih sprejme paraprofessionalno osebjje, se vedno intenzivno povezujejo predvsem s stanovalci in stanovalkami. Predvidevala sem, da je vloga paraprofessionalnega osebjja v skupini konfliktna, saj se mo-

² Članek je pouzetek avtorskega magistrskega diplomskega dela, ki je nastalo pod mentorstvom prof. dr. Bizjan Dekleva.

